

ØSTMARKAS VENNER
Postboks 8845 Youngstorget
0028 Oslo
Mobiltelefon: 913 72 242

Oslo, 04.01.06

Lørenskog lensmannskontor
Postboks 9
1471 Lørenskog

Anmeldelse av Lørenskog kommune for miljøkriminalitet i Østmarka i forbindelse med oppgradering av lysløypa Vallerud-Mariholtet

Innledning

Lysløypa mellom Vallerud og Mariholtet (se også vedlagte kartkopi), som er ca. 7,5 km lang, sto ferdig i 1984 - som et resultat av samarbeid mellom Lørenskog Skiklubb og Lørenskog kommune. Bortsett fra den delen som følger Knuttjernveien, framstod den da som en enkelt opparbeidet trasé som snodde seg fint gjennom terrenget.

På grunn av snøfattige vintre, og fordi kommunen anskaffet en ny og større løypeprepareringsmaskin i 1996 som krevde et jevnere underlag, ønsket Lørenskog Skiklubb og kommunen at det ble foretatt en oppgradering av traseen. Målet var at det skulle være mulig å preparere med snødybde på minimum 20 cm.

Tiltaket ble første gang fremmet ved hovedrullering av "Kommunedelplanen for anlegg og områder for idrett og friluftsliv 1995-1999", den gang med en kostnadsramme på 1 mill kr og start i 1996. Det har siden blitt fremmet årlig ved rulleringene av tiltaksdelen i kommunedelplanen. Oppgraderingen, som er blitt gjort etappevis, ble igangsatt høsten 2002 og fullført i høst. Resultatet er at den gamle traseen i realiteten er blitt utvidet til en skogsbilvei.

I det følgende gis det en redegjørelse for Lørenskog kommunes behandling av saken, basert på kopi av saksdokumenter vi har fått tilsendt fra kommunen og Oslo og Omland Friluftsråd (OOF). Deretter vurderes saksbehandlingen og resultatet av "oppgraderingsarbeidet" i forhold til relevante lover og forskrifter. Avslutningsvis kommer vi med vår konklusjon. Uthevninger i teksten er gjort av oss. Muntlige henvendelser til kommunen for å få kopi av avtalen med grunneierne og kontrakten med entreprenøren, er blitt avvist under henvisning til at disse er unntatt offentlighet.

Prosjektets begynnelse

På grunnlag av dokumentene vi har fått tilsendt fra OOF, ser det ut til at Lørenskog kommunes formelle behandling av prosjektet startet med et brev datert 16.03.98 (ref. TOBE/98/540/244) fra Kulturtjenesten, ved kultursjef Sveinhaug, til Skogbruksetaten i Lørenskog. I brevet, som har overskriften *Utbedring og rehabilitering av lysløypetraseet Vallerud-Mariholtet, Lørenskog kommune*, presenteres planene for en oppgradering av lysløypa. Under henvisning til retningslinjer for *Anlegg for idrett og friluftsliv, Mål og utforming* utarbeidet av

Kulturdepartementets idrettsavdeling, opplyses det at den skal ha følgende standard: ”C. Skiløyper med ryddebredde 4 m, og forholdsvis stor opparbeiding av grunnen. ... Traseen kan prepareres med løypeprepareringsmaskin.” Videre opplyses det at løypetraseen skal kunne tåle kjøring med traktor og hengerredskaper. Opparbeidingen skal i hovedsak bestå i legging av duk med overdekning av grusmasse og toppsjikt, dvs. relativt moderate inngrep i naturen. Det er også et mål å få bedre framkommelighet om sommeren.

På bakgrunn av dette brevet innkalte skogbrukssjefen til en befaring 17. april 1998 (brev datert 23.03.98). I innkallingen, som gjøres med grunnlag i Markaforskriften, framgår det også at kjøreveien for tømmer vil bli oppgradert fra driftsvei til helårs traktorvei. Det er verdt å merke seg at innkallingen bare ble sendt til OOF blant markaorganisasjonene.

Etter befaringen sender Skogbruksetaten et brev (datert 08.05.98) til Kulturtjenesten i Lørenskog kommune (med overskriften *Utbedring av lysløypetraseen Vallerud-Mariholtet*). Brevet innledes med en oppsummering av målene for oppgraderingen av traseen: Veibredden skal være fire meter, og **bæresvake områder** skal utbedres slik at man kan bruke løypemaskin og slik at det kan foregå tømmertransport med moderne driftsutstyr også i barmarksesongen. Deretter pekes det på at siden tiltaket er såvidt omfattende og innbefatter utnyttelse av traseen til skogbruksformål, kommer det inn under Markaforskriftens § 6-1. I denne står det bl.a. at ”Frivillige naturvern- og friluftslivsorganisasjoner skal gis anledning til å uttale seg før endelig vedtak treffes”. Skogbruksetaten hevder i brevet at disse var godt representert under befaringen og at de ikke hadde innvendinger mot tiltaket. På bakgrunn av dette har skogbrukssjefen ingen innvendinger og godkjenner tiltaket.

Det ser imidlertid ut til at skogbrukssjefens vedtak er fattet på sviktende grunnlag, for i et brev fra OOF datert 15.05.98 (ref. 3.21.71.57 AJA/OL) til Kulturtjenesten i Lørenskog kommune, bes det om at Kulturtjenesten ser bort fra Skogbruksetatens tolkning av organisasjonenes synspunkter i saken. Ifølge OOF har det blitt opplyst at saken skal behandles etter plan- og bygningsloven (PBL) og at det vil bli mulighet til å uttale seg i den forbindelse. Først da vil de avgi en formell uttalelse. Videre hevder OOF at ønsket om at opprustningen skal gjøre det mulig å bruke traseen til tømmertransport, ikke har vært framme tidligere i saken. De gjør det klart allerede på dette tidspunkt at friluftslivs- og naturvernorganisasjonene vil motsette seg - ikke bare en ny skogsbilvei - men en opprustning som går ut over det å utbedre bæresvake delstrekninger (for å kunne bruke løypemaskin).

OOFs reaksjon får Skogbruksetaten til å sende nok et brev (datert 04.06.98) til Kulturtjenesten i Lørenskog kommune. Brevet er viktig fordi det her presiseres hva etaten godtar av opprustning med tanke på framtidig tømmertransport i traseen. I brevet heter det bl.a.: ”**Vi vil få presisere at utbedringsplanene for lysløypetraseen ikke innbefatter ny skogsbilvei.** ... Vi ser det som formålstjenlig at utbedring av **bæresvake delstrekninger** for å kunne bruke løypemaskin utføres på en slik måte at disse også kan bære tyngre skogsmaskiner uten å ødelegge underlaget. Dvs at en benytter egnede massetyper i underbygningen. ... Det vil ikke bli planlagt ytterligere utbedringer med tanke på transport av tømmer.” Dette ser ut til å ha vært siste ord i denne brevvekslingen.

I mai 1999 ble det gjennomført en ny befaring langs traseen, der representanter fra Lørenskog Skiklubb og Lørenskog kommune deltok. Deretter skjedde det tilsynelatende lite i saken før våren 2002.

Gjenopptakelse av prosjektet våren 2002

I april 2002 sendes sak om "Oppgradering og rehabilitering av lysløypa Vallerud-Mariholtet" på høring til Idrettsrådet i Lørenskog. I følgebrevet står det at det er to vedlegg, men vi har kun fått ett av dem. Det er et brev fra Skiklubben med en detaljert beskrivelse av traseens tilstand og en kostnadsberegning av oppgraderingen, og dette dokumentet blir senere brukt i forbindelse med søknad om spillemidler. Vi merker oss at det langs deler av traseen foreslås å legge fiberduk i seks meters bredde, og at grunnforholdene i skråningen ned mot Deledalsveien beskrives slik: "Består av fjellgrunn og faste gode masser." Da skulle det etter vårt syn ikke være nødvendig med et 0,8-1 m tykt og 4-8 m bredt lag med steinmasser, slik det nå er på denne strekningen.

I et saksframlegg datert 07.05.02 fra rådmann Heilemann og kultursjef Sveinhaug til Kultur- og oppvekstutvalget (utvalgssaksnr. 059/02, møtedato 17.06.02) vedr. tidsplanen for og finansieringen av en oppgradering av traseen, heter det bl.a.: "Oppstart av arbeidet med rehabiliteringen av lysløypa kan skje våren 2003. Det vil være avhengig av ... godkjenning av planene for rehabiliteringen, **samt at det ikke kommer innsigelser fra berørte parter i forbindelse med høring jf. plan- og bygningsloven.**" For øvrig anslår kommunen at de totale kostnadene vil bli på 3,4 mill kr, inkl. uforutsette utgifter og mva. Det dreier seg altså om omfattende arbeider.

Vi har ikke fått utskrift av møteboka for det aktuelle møtet. Derimot ble utskrift av denne saken sendt som vedlegg til et brev datert 21.06.02 (ref. 99/04617-15) fra Kulturtjenesten til teknisk sjef i kommunen. I brevet opplyses det bl.a. at Tekniske tjenester fra da av "... har totalansvaret for gjennomføring, for å styre prosjektet administrativt og som byggherre og tiltakshaver".

Også av andre dokumenter framgår det at kommunen har vært oppmerksom på plan- og bygningsloven under arbeidet med denne saken. I brev av 01.06.02 fra Lørenskog Skiklubb til kommunen framgår det at leieavtalen mellom grunneierne og kommunen er basert på fire meters bredde for løypetraseen, mens kommunens fritidskontor krever seks meters bredde med referanse til kriterier fastsatt av Kulturdepartementet for tildeling av spillemidler. Ettersom Skiklubben skal sette i gang dugnadsarbeid på traseen (rydding av skog etc.), ber de kommunen om en avklaring. Kommunen v/kultursjefen svarer i en e-post 3. juni at tillatelsen (som ble gitt av Kulturtjenesten i e-post den 29.05.02) til rydding av traseen gjelder for fire meters bredde, mens "Arbeidet med en eventuell utvidelse av traseen krever blant annet diverse avklaringer i forhold til plan- og bygningsloven ...".

I diverse brev høsten 2002 skrives det hovedsakelig om manglende framdrift og fordeling av ansvar. Det er ingen diskusjon om å sende saken på høring, enda omfanget øker. I et saksframlegg datert 27.11.02 fra rådmann Heilemann og kultursjef Sveinhaug til Kultur- og oppvekstutvalget (utvalgssaksnr. 119/02, møtedato 16.12.02) med overskriften **Orienterings-sak om rehabilitering av lysløypa Vallerud-Mariholtet**, står det at det i løpet av 2002 er bevilget totalt 1,7 mill kr til prosjektet. Disse midlene skal brukes til å opparbeide de første 2,5 kilometerne av løypa (Vallerud-Ekerud) i **seks meters bredde**. Arbeidet er allerede igangsatt, og forventes fullført ved årsskiftet 2002/03. Om den resterende delen av løypa står det at den "... vil bli anlagt i **skogsbilveistandard**, men vil ha en bredde på 4 meter". Videre kan man lese: "En annen avgjørelse som er tatt på bakgrunn av miljøhensyn er at man i størst mulig grad vil bygge opp løypa i stedet for å sprengne ned. På den måten vil man unngå en del "stygge" steinskjæringer innover marka." Men noen søknad om bygging av skogsbilvei etter forskrift hjemlet i skogbruksloven foreligger ikke.

I notat av 17.02.03 fra formannskapssekretæren til kultursjefen opplyses det at formannskapet har bevilget 150.000 kr til å fullføre traseen fra Ekerud til Lintjern. Dessuten framgår det av et

saksframlegg (utvalgssaksnr 52/03) for kommunestyremøtet den 25.06.03 at Akershus fylkeskommune har vedtatt å bevilge 550.000 kr i form av spillemidler til prosjektet, og at kostnadene for strekningen Vallerud-Lintjern (kalt "del 1") er oppjustert til 2,4 mill. kr.

Ifølge et saksframlegg datert 07.01.05 fra rådmann Heilemann og kultursjef Sveinhaug til Kultur- og oppvekstutvalget (utvalgssaksnr. 08/05, møtedato 07.02.05), er det i kommunens budsjett for 2004 blitt bevilget 2 mill kr til rehabilitering av del 2 av lysløypa, dvs. fra Lintjern til Deledalsveien. Noe av arbeidet er utført høsten 2004. Det er imidlertid klart at beløpet ikke er tilstrekkelig til å få fullført prosjektet - totalkostnaden for del 2 er nå stipulert til ca. 3,3 mill kr - og det fremmes forslag til hvordan de resterende 1,3 mill kr kan skaffes til veie.

Kommunestyret vedtar i møte 16.03.05, ifølge utskrift av møteboka, at rehabiliteringen av lysløypa skal fullføres i 2005, og at det skal bevilges 1,3 mill kr slik at prosjektet blir fullfinansiert. Totalkostnaden for hele prosjektet (del 1 og 2) blir da, etter våre beregninger, 5,7 mill. kr. Dette er et betydelig beløp, som sier noe om *opprustningsarbeidets* omfang.

Manglende planbehandling i Lørenskog kommune

Basert på framstillingen foran, er det etter vårt syn ingen tvil om at anleggsarbeidet på lysløypa mellom Vallerud og Elvåga (utvidelse og delvis nybygg av veg med 6 meters bredde) er gjort uten den nødvendige avklaring gjennom en offentlig planprosess.

Arealene på strekningen Vallerud-Mariholtet er i kommuneplanens arealdel (2003-2020) avsatt/båndlagt til LNF-områder mellom tettstedet og Marka (forvaltningsklasse 2) hvor landbruk er dominerende (første 1,5 km), og LNF-områder Marka (forvaltningsklasse 3) hvor friluftsliv er dominerende (resten av strekningen). I planbestemmelsene for forvaltningsklasse 3 står det bl.a. at det "er svært viktig å bevare naturens preg av å være lite berørt av moderne menneskelig aktivitet" (baksida av plankartet). Med så klare føringer i kommuneplanen burde kommunens saksbehandlere absolutt ha fanget opp at det var behov for en grundig planbehandling av tiltaket.

Behandling som lysløypesak

Dersom anlegget er oppgradering av lysløype, slik kommunen hevder, burde det vært behandlet etter plan- og bygningsloven ved utarbeiding av en reguleringsplan for det aktuelle området, jfr. § 20-4 og § 23 nr. 1. I Direktoratet for naturforvaltnings håndbok 24-2003 *Marka. Planlegging av by- og tettstedsnære naturområder. Veileder* nevnes det som eksempel (s. 69) at i Oslos kommunedelplan for Marka skal utbygging av eller vesentlig utvidelse av større lysløypeanlegg behandles etter PBL. Tilsvarende retningslinjer bør kunne anvendes for Lørenskog kommune. Mest relevant i denne sammenhengen er § 23 første ledd, punkt 1 der det står at det skal utarbeides reguleringsplan "... for større bygge- og anleggsarbeider".

Også i den korrespondansen som vi har mottatt fra kommunen (referert grundig foran) framgår det klart at det var forventninger om behandling etter plan- og bygningsloven. I flere skrivelser (bl.a. dokument av 07.05.02 og brev av 01.06.02) forutsettes det planbehandling etter PBL, uten at kommunen på noe som helst stadium forbereder en slik prosess.

Behandling som skogsbilvei

Som gjennomgangen av dokumentene viser, var utgangspunktet skiløype med bredde 4 m og relativt moderate terrenginngrep. Etter hvert som prosjektet utviklet seg, gikk det klarere og klarere fram at standarden var skogsbilvei med 6 m bredde på store deler av strekningen, og med omfattende terrenginngrep. Dessuten var det hele tiden klart at traseen også skulle brukes til tømmertransport. ØV mener at et slikt tiltak like gjerne kunne vært behandlet som skogsbilvei og ikke som lysløypesak etter PBL. Det ser ut til at dette i utgangspunktet også var oppfatningen i kommunen, siden den sendte en "byggesøknad" til Skogbruksetaten i mars

1998. Men denne søknaden, som ble ”godkjent” av skogbrukssjefen i mai samme år, gjaldt et tiltak av langt mindre omfang enn det arbeidet som senere er blitt utført, og som har krevd langt større inngrep. I forbindelse med godkjenningen presiserte Skogbruksetaten at utbedringsplanene for lysløype-traseen dreide seg om utbedring av bæresvake områder, slik at traseen kunne brukes som helårs traktorvei, og at det ikke var snakk om å bygge en ny skogsbilvei. Som det framgår av OOFs brev av 15.05.98, ville friluftsliv- og naturvernorganisasjonene ikke ha akseptert en slik vei.

Generelt behandles bygging av skogsbilveier etter egen ”Forskrift om planlegging og godkjenning av veier for landbruksformål”. Her er det særskilte prosedyrer for søknad om nybygging og ombygging, og kommunen skal godkjenne tiltaket. Naboer/rettighetshavere skal underrettes, og søknaden skal inneholde en kartdel som viser veien, dekningsområdet og planlagte massetak. Nødvendige uttalelser skal innhentes, og kommunen skal sørge for at saken er så godt opplyst som mulig. Fylkesmannen skal gis anledning til å uttale seg ved nybygging av skogsbilveier, som det her delvis dreier seg om.

For Marka er det imidlertid en egen ”Forskrift om skogbehandling og skogsdrift for skogsområder i Oslo og nærliggende kommuner (Marka)”, som er enda strengere. Av § 6-1 (skogsvoger) framgår det hvilke regler som gjelder. Bl.a. skal frivillige naturvern- og friluftslivsorganisasjoner gis anledning til å uttale seg før endelig vedtak treffes. I tillegg er det detaljerte retningslinjer for vegens terrengtilpasning. Den skal bl.a. legges lavt i terrenget, en skal unngå store skjæringer og fyllinger, det skal skapes en naturlig og jevn overgang mellom veg og sideterreng, og det skal ryddes opp etter anleggsarbeidene. Ingenting av dette er etter det vi kan se fulgt opp. Organisasjonene fikk ikke anledning til å avgi en formell uttalelse. Store deler av veien er bygd opp i forhold til terrenget omkring, det er utført omfattende sprengningsarbeider, noe som har gitt flere store skjæringer, og det er dumpet store mengder med overflødig steinmasser i terrenget ved siden av veien.

Konklusjon

Kommunen ved Kulturtjenesten viser i et brev av 03.11.05 til Østmarkas Venner til at Utbyggingstjenesten har konkludert med at *”tiltaket er definert som lysløype og det er således plan- og bygningsloven som kommer til anvendelse. Området inngår i areal avsatt i kommuneplanen til LNF-område hvor friluftsliv er dominerende, markaområde. Utbyggingstjenesten har således konkludert med at tiltaket, ut i fra forelagt beskrivelse, **ikke er søknadspliktig etter plan- og bygningsloven § 93 og dermed heller ikke utløser krav om utarbeidelse av reguleringsplan i henhold til kommuneplanbestemmelsene.**”*

I et internt brev fra Utbyggingstjenesten til Kulturtjenesten av 03.11.05 er denne konklusjonen begrunnet med at **tiltaket ikke medfører vesentlige terrenginngrep** og derfor ikke er søknadspliktig.

Østmarkas Venner er sterkt uenige i denne konklusjonen. Vi oppfatter terrenginngrepet og skadene som svært omfattende, og at tiltaket går langt utover det som ble skissert i de tidlige dokumentene. Marka har store nasjonale, regionale og lokale interesser og verdier både når det gjelder friluftsliv og natur, og det skal føres en svært restriktiv praksis med hensyn til inngrep. Utgangspunktet for tiltaket er oppgradering og utvidelse av lysløype, og det skulle derfor vært behandlet etter plan- og bygningsloven. Første trinn i en slik prosess ville være å utarbeide reguleringsplan for den aktuelle strekningen (jfr. § 20-4, 1. ledd pkt. 2 LNF-områder og § 23 nr. 1). Vi viser særlig til § 23, nr. 1 der det står at *”det skal utarbeides reguleringsplan ...for de områder hvor det skal gjennomføres større bygge- og anleggsarbeider”*. Etter at reguleringsplanen var ferdig og godkjent, burde det vært søkt om tillatelse etter § 93, bokstav i) (vesentlig terrenginngrep).

I og med at tiltaket etter hvert fikk et så stort omfang, både i planleggingsfasen og ute i felt, bør Økokrim også vurdere om tiltaket burde vært behandlet som skogsbilveg etter egen forskrift kombinert med bruk av Markaforskriftens strengere regler. Kommunen fikk riktignok innvilget en søknad til Skogbruksetaten om utbedring og rehabilitering av lysløypetraseen, men den gjaldt et tiltak av langt mindre omfang enn det som er blitt gjennomført. Det er dessuten vårt syn at Skogbruksetatens saksbehandling var mangelfull.

Både plan- og bygningsloven og skogloven med forskrift har egne regler for involvering av offentlighet og frivillige organisasjoner. Vi vil likevel vise til at kommunens manglende saksbehandling også er et brudd på forvaltningslovens § 17 om at "Forvaltningsorganet skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes".

Østmarkas Venners konklusjon er derfor at:

1. Lørenskog kommune har oppgradert og utvidet ei lysløype til skogsbilveistandard til tross for at det aldri har blitt gitt tillatelse til dette. Arbeidet er utført på en usedvanlig stygg, ufagmessig og lite profesjonell måte, og er uakseptabelt helt uavhengig av manglende planprosess.
2. Siden utgangspunktet er et idrettsanlegg i Marka, burde tiltaket vært behandlet etter plan- og bygningslovens § 20-4 og § 23 nr 1 gjennom utarbeiding av reguleringsplan, og deretter søknad etter § 93.
3. Når inngrepet er såpass omfattende, burde det også vært behandlet etter skoglovens forskrift om planlegging og godkjenning av veier for landbruksformål og Markaforskriftens § 6-1.
4. Tiltaket representerer også brudd på forvaltningslovens § 17.

På dette grunnlaget anmelder ØV saken til Politiet for brudd på plan- og bygningsloven, skoglov med forskrift og forvaltningsloven. Vi viser til vedlagte kartkopi samt CD med omfattende bildemateriale fra traseen.

Tiltaket er i stor grad irreversibelt, men skadene må repareres så godt det lar seg gjøre.

Vi ber derfor om at kommunen blir pålagt følgende:

1. Fjerne steinmasse fra traseen unntatt på bæresvake partier.
2. Redusere bredden av traseen til 4 m.
3. Fjerne overflødige masser som er dumpet i terrenget langs traseen.
4. Dekke til skjæringer ved å legge på jord.
5. Fylle på jord i overgangen mellom veien og terrenget for å jevne ut kanter.

Vennlig hilsen

Steinar Saghaug,
styreleder

Kopi. Lørenskog kommune v/ordføreren